

CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT ORIENTATION IN THE FIELD OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY

Ondřej NEUMAJER

Abstract: The paper summarizes results of the research in which the analysis of submitted applications for accreditation in the continuous professional development of teachers dealing with information and communication technologies (ICT) was realised. These applications for accreditation are tracked separately: educational programs on basic ICT literacy, the ICT methodology, pedagogical documentation and programs dealing with computer science, programming and algorithms. The results should help in designing and shaping the new career system of continuous professional development of teachers.

Key words: continuous professional development, information and communication technologies, computer science, research, didactics, career professional development

ZAMĚŘENÍ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ V OBLASTI ICT

Resumé: Příspěvek shrnuje výsledky výzkumu, ve kterém byla provedena analýza předkládaných žádostí o akreditace dotýkajících se problematiky informačních a komunikačních technologií v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Analýza databáze žádostí akreditační komise MŠMT na podzim 2012 umožňuje zmapovat kompletní nabídku vzdělávání, která je posléze předkládána učitelům v celorepublikovém kontextu. Odděleně jsou sledovány vzdělávací programy zaměřené na podporu základní ICT gramotnosti, didaktiku práce s ICT, vedení pedagogické dokumentace a programy zabývající se informatikou, programováním a algoritmizací. Analýza nabídky by měla posloužit při rozhodování o směřování a formování kariérního systému dalšího vzdělávání.

Klíčová slova: další vzdělávání pedagogických pracovníků, ICT, informatika, výzkum, didaktika, kariérní systém

1 Úvod

Příspěvek se zaměřuje na některé charakteristiky současné nabídky vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT), které mohou učitelé regionálního školství využívat pro svůj profesní rozvoj.

2 Systém dalšího vzdělávání

Další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) vychází ze Zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. a z vyhlášky 317/2005 Sb. o DVPP, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Požádat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) o akreditaci vzdělávacího programu může každá organizace, která splní požadované kvalifikační předpoklady. Její žádost s podrobným rozpisem vzdělávacích programů následně projde posouzením akreditační komise MŠMT. Důvodem vzdělavatelů pro podání žádosti o udělení akreditace je možnost škol a školských zařízení hradit takto akreditované

vzdělávání pedagogických pracovníků z prostředků státního rozpočtu, které jsou za tímto účelem školám k dispozici.

Pro ilustraci trendu vývoje posledních let je možné citovat z poslední výroční zprávy České školní inspekce za školní rok 2010/2011 [1], ze které vyplývá, že průměrná roční částka na jednoho pedagogického pracovníka určená na DVPP byla v roce 2010 pro mateřské školy 537 Kč, pro základní školy 715 Kč a pro střední školy 472 Kč. Oproti předchozímu roku se fakticky jednalo v průměru o pokles na polovinu.

Výzkum zaměřený na další vzdělávání učitelů v oblasti ICT proběhl v návaznosti na výzkum realizovaný autorem v první polovině roku 2012, který se zabýval strukturou nabídky vzdělávacích programů z hlediska jejich pokročilosti, resp. inovativnosti [2]. Základní použité charakteristiky (zejm. rozdělení žadatelů do příslušných kategorií) použité v tomto výzkumu byly využity i nyní.

3 Kategorie vzdělávacích programů

Akreditační komise DVPP jedná pětkrát v průběhu školního roku, tedy každý jeho druhý měsíc. Komise je rozdělena do několika subkomisí. Členům subkomise ICT jsou přidělovány pouze takové žádosti, které se dotýkají problematiky informatiky a ICT.

Akreditační komise zkoumá předloženou žádost na základě kritérií, resp. jednotlivých náležitostí žádosti. Požadované náležitosti jsou uvedeny na webu MŠMT v sekci věnované akreditacím [3]. Je důležité uvést, že nelze zajistit, zda je obsah žádosti ve finále realizován v té podobě, v jaké byl předložen k akreditaci. Dodržení tohoto požadavku je zodpovědností předkladatele.

Za účelem rozdělení žádostí dle obsahového zaměření do skupin vytvořil autor výzkumu následující čtyři kategorie:

<i>kategorie vzdělávacího programu</i>	<i>příklady a komentáře</i>
1. vzdělávací programy podporující rozvoj uživatelských dovedností (ICT gramotnost)	především základní školení funkčních dovedností, ovládání základního software a internetu (kancelářské balíky, základy internetu atp.), SIPVZ školení úrovně Z, P0, psaní na klávesnici, základy počítačové grafiky atp.
2. vzdělávací programy zaměřené na didaktiku práce s ICT a výukové ICT aktivity	tvorba digitálních učebních materiálů (DUM), práce s interaktivní tabulí, eTwinning, projektová výuka s ICT, e-learning
3. vzdělávací programy zaměřené na informatiku, zejm. algoritmizaci, programování či databáze	programování v různých programovacích jazycích, semináře k programovatelným robotickým stavebnicím atp.
4. vzdělávací programy zaměřené na zajištění administrativního vedení pedagogické dokumentace za pomoci ICT	práce se software zaměřeným na vedení pedagogické dokumentace, školní informační systémy, internetovou prezentaci školy, školní matriku, výkaznictví, novou legislativu dotýkající se

	dokumentace s ICT atp.
--	------------------------

Tabulka 1: Použitá kategorizace vzdělávacích programů

Takto pojatá typologie jednoznačně nevyznačuje ostré hranice mezi jednotlivými kategoriemi, ty mají nezřetelný předěl. Každá žádost musí být posuzována individuálně, univerzální jednoznačné vymezení vyjádřené formou definice není prakticky možné stanovit. V několika případech, ve kterých bylo obsahové posouzení obzvláště obtížné, bylo při provádění analýzy nutné přistoupit členy subkomise ICT ke vzájemným konzultacím. Výsledkem takových diskuzí pak je rozšíření jednotlivých kategorií o příklady a komentáře (viz tabulka).

4 Parametry zkoumaného vzorku

Do zkoumaného vzorku byly zahrnuty všechny žádosti, které subkomise ICT obdržela na svém říjnovém jednání: jednalo o 286 vzdělávacích programů, které předložilo 50 institucí. Toto množství představuje cca jednu pětinu všech žádostí, které subkomise ICT v roce 2012 posuzovala.

Pro zjištění bližších informací o vazbě poskytovatelů vzdělávacích programů na charakter kurzů byli žadatelé o akreditaci rozdělení dle právní formy a charakteru zřizovatele do čtyř kategorií:

<i>kategorie žadatele</i>	<i>příklad</i>	<i>podíl předklá daných program ů</i>
škola	MŠ, ZŠ, SŠ, VOŠ, VŠ	22 %
příspěvková organizace MŠMT či kraje	NIDV, KVIC, DDM, středisko služeb školám	18 %
nevládní a nestátní organizace, nezisková organizace	o. p. s., o. s. atp.	12 %
komerční společnost	a. s., s. r. o., OSVČ atp.	48 %

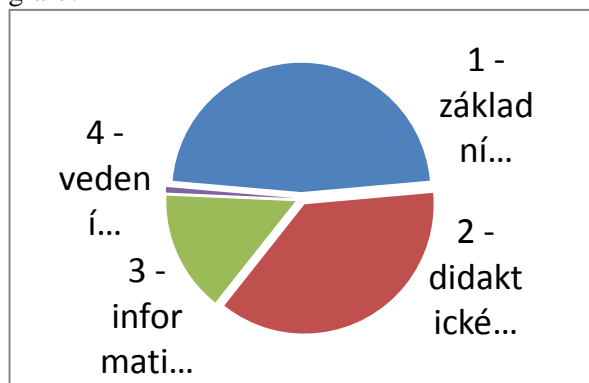
Tabulka 2: Žadatelé dle právní formy a charakteru zřizovatele

Pro srovnání může být zajímavé uvést, že podíl zastoupení předložených vzdělávacích

programů státních a krajských (18 %) a nestátních organizací (12 %) byl zcela identický, jako v předchozích dvou jednáních komise (v dubnu a červnu 2012). Rozdíly v podílu předkládaných žádostí ale zaznamenaly školy (snížení na 22 % v říjnu oproti 30 % v dubnu a červnu) a komerční společnosti (zvýšení na 48 % v říjnu oproti 40 % v dubnu a červnu). Zmenšení podílu žádostí škol na úkor zvýšení podílu žádostí komerční společnosti může být způsobeno letními prázdninami, tedy obdobím, kdy učitelé čerpají povinně významnou část dovolené a tudíž na přípravu vzdělávacích aktivit nemají dostatek času. Pro další měsíce nebyla statistika zpracována.

5 Výsledky výzkumu

Zjištěné zastoupení jednotlivých kategorií vzdělávacích programů je patrné z následujícího grafu:

Obr. 1 Rozložení vzdělávacích programů do jednotlivých kategorií

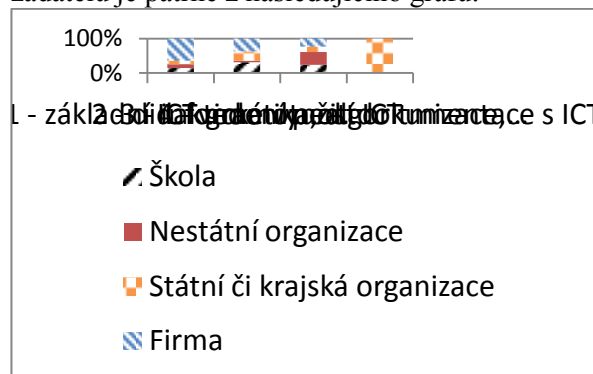
Téměř polovina (47 %) všech předložených vzdělávacích programů jsou ty, které podporují rozvoj uživatelských ICT dovedností, tedy to, co je zpravidla označováno jako ICT gramotnost. 37 % ze všech žádostí tvoří vzdělávací programy zaměřené na didaktiku práce s ICT a výukové ICT aktivity. Mezi nimi jednoznačně převažují vzdělávací programy zaměřené na vytváření digitálních učebních materiálů (DUM) a práci s interaktivní tabulí. Hlavním důvodem způsobujícím masivní akcentaci těchto seminářů a workshopů způsobil probíhající dotační program MŠMT EU peníze školám (Oblast podpory 1.4 – zlepšení podmínek pro vzdělávání). Ten přinesl mimopražským základním školám 4,2 a středním školám 1,4 miliard Kč, z čehož téměř polovina byla směřována na ICT šablony [4].

Při hlubším zkoumání obsahu vzdělávacích programů, které svým deklarovaným zaměřením

spadají do této kategorie, lze dojít k závěru, že ve skutečnosti je z nich jen malá část skutečně věnována uplatňování didaktických zásad při tvorbě učebních materiálů. Významná část těchto vzdělávacích programů se ve svých cílech a postupech zaměřuje na popis technických vlastností nástrojů pro vytváření daných materiálů (nejčastěji DUM, objektů SMART Notebook či ActivInspire) a jen okrajově na samotné didaktické zásady a charakteristiky vzniku takových materiálů. Tyto vzdělávací programy ve své většině učí učitele obecně pracovat s autorskými nástroji, nežli aby jim zprostředkovali a přibližovaly didaktické aspekty tvorby materiálů.

Vzdělávací programy zaměřené na informatiku, algoritmizaci, programování či výuku databází jsou zastoupeny 15 %. Zbylé jedno procento náleží vzdělávacím programům soustředujícím se na zajištění administrativního vedení pedagogické dokumentace za pomoci ICT. Mezi ně zpravidla patří práce se školními informačními systémy či vytváření internetových prezentací škol. Jistým překvapením je skutečnost, že jediné dva vzdělávací programy v této kategorii nepředložily komerční společnosti (např. autoři daných software), ale státní a krajské organizace. Tento fakt může být ale ovlivněn malým počtem žádostí v této kategorii vzdělávacích programů.

Rozložení vzdělávacích programů do jednotlivých kategorií dle skupin jednotlivých žadatelů je patrné z následujícího grafu:

Obr. 2 Rozložení do jednotlivých kategorií dle skupin jednotlivých žadatelů

Graf ilustruje nerovnoměrné zastoupení ve struktuře nabídky jednotlivých kategorií ICT vzdělávání poskytovateli vzdělávání. Komerční společnosti nabízejí především vzdělávání v základních uživatelských dovednostech a se zvyšující se didaktickou složitostí či odborností vzdělávacích programů klesá i rozsah jejich nabídky. Naopak nestátní a neziskové organizace

se nejvíce zaměřují na problematiku informatiky a algoritmizace.

6. Význam analýzy

Provedená obsahová analýza předkládaných vzdělávacích programů přináší výsledky, které mohou být zajímavé například pro žadatele o akreditaci vzdělávacích programů a směřování jejich vzdělávací nabídky pedagogickým pracovníkům. Především by ale měly být podkladem pro odborný diskurz o směřování institucionalizovaného systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Autor si není vědom žádné jiné analýzy vzdělávací nabídky realizované v systému DVPP a to nejen v oblasti ICT. Pro jednání o změnách v kariérním systému pedagogických pracovníků by mělo být například důležité zjištění, že pouhých 22 % předkládaných vzdělávacích programů pochází od škol (mateřských, základních, středních, vyšších odborných a vysokých).

7 Literatura

- [1] *Výroční zpráva ČŠI za školní rok 2010/2011*. Praha: Česká školní inspekce. 2012. Dostupné on-line
<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-CSI-za-skolni-rok-2010-2011>.
- [2] NEUMAJER, O. Výzkum struktury vzdělávání učitelů v oblasti ICT v roce 2012 in *Sborník mezinárodní konference ICT ve vzdělávání*. [v tisku]. Olomouc: UPOL, 2013.

- [3] *Akreditace v systému DVPP*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. Dostupné on-line
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp>.
- [4] Tisková zpráva. *Program „EU peníze školám“ zaznamenal úspěch*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 16. 10. 2012. Dostupné on-line
<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/program-eu-penize-skolam-zaznamenal-uspech>.
- [5] RAMBOUSEK, V., HUSTOPECKÝ, J., NEUMAJER, O., MUDRÁK, D., PROCHÁZKA, J., ŠTÍPEK, J. *Výzkum informační výchovy na základních školách*. Praha: Koniáš, 2007. 360 stran. ISBN 80-86948-10-2.
- [6] STARÝ, K., DVOŘÁK, D., GREGER, D., DUSCHINSKÁ, K. *Profesní rozvoj učitelů. Podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2087-9.

PhDr. Ondřej Neumajer, Ph.D.
Katedra informačních technologií a technické výchovy
Pedagogická fakulta UK
M. D. Rettigové 4
116 39 Praha 1
Tel: +420 602 763 275
E-mail: ondrej@neumajer.cz
Www pracoviště: <http://it.pedf.cuni.cz/>